

Драгољуб Јеннић

Чеоне и друге песме

Раша Перић: Гост у белом, Матица српска, Нови Сад, 1974.

Нови стих Раше Перића, а о извесној н о в и н и стиха и песме се може, дакле, говорити поводом књиге „Гост у белом“ и у односу на претходну „Рука биљног анђела“ (Трибина младих, Нови Сад, 1970.), пре свега је з г у с н у т а т а м а в р е м е н а, до драмског језгра ошкринута прозрачност живота.

Раша Перић, међутим, никада и није ишао линијом мањег отпора речи, није се задовољавао њиховом саопшталачком лакомошћу, неуздраношћу предчином говора. У његову песму речи долазе с патином која на њима покрива оживљене употребе. Тек накнадним читањем покажу се т и д а в н и простори које носе т и бивши знаци што зраче значењима.

Иначе, нови Перићев песнички рукопис окупља се око назива ове књиге као средишта свога бића. Нема сумње, разумљиво, да је истоимена песма „Гост у белом“, која је дала име и првом циклусу књиге и књизи као целини, основна нит од које почињу треперења и мелодије.

К нама корача гост у белом

К нама корача

Над прагом венац окачен

На столу хлеб и вино.

Песник не каже откуда нам долази г о с т у б е л о м, кога је и због чега звао; не саопштава нам више ништа сем то да г о с т у б е л о м долази, удвојеним делом првог стиха потенцирајући неизбежност његовог доласка, његов до-

лазак као пуну извесност. Међутим, трећи и четврти стих нам говоре да тај долазак г о с т а у б е л о м није неочекиван, да су извршене извесне припреме за његов немушт дочек. Као неке ко долази посве непознат и далека, из неких немких дубина времена и живота, дочек је приређен п р о с т о, и б р е д н о:

Над прагом венац окачен
На столу хлеб и вино.

Између прве и друге строфе белина и ћутање, тренуци када г о с т у б е л о м још увек с т и ж е, и потом стихови који нам га п р и б л и ж а в а ј у, који га уочавају у видљивој даљини:

Осмехнут невидом он сања
Блажен сања

Долази нам тако, дакле, засањан, о с м е х н у т н е в и д о м, блажен, невин као роса,

На лице му падају наши
пољупци

Као смола

Љубимо га као биће б е с т е л е с н о, целивамо као с е н, а потом:

То водимо га буђењем и поље
У јечам претварамо
Корен му у земљу копамо
Сенку у небо

Г о с т у б е л о м враћа се зачаран, засањан из поља,

напушта љуштuru јечма, излази из свог корена у земљи и из своје сенке у небу, и изнова, ево:

*К нама корача гост у белом
К нама корача
На трагу светлост оставља
Прах анђела*

Његова невидљивост је јасна, светлост и праханђела су једине потврде његовог бића, али упркос тим потврдама, упркос присуству које осећамо међу нама, у нама, расте сумња у човеку и песма се и даље сужава до левка неговора, до кланца у ком су заглављени сви пали одговори:

*Ком лик пре кушње светли
Такав се види
Је ли то разлог доласка
Има ли утехе,*

Многи елементи песме показују да је Перићев гост у белом — смрт, али није. Тај загонетни гост осмехнут невидом, коме корен у земљу копамо и буђењем га водимо у поље, управо јесте живот, човек, онакви какви јесу у суштини бића, нападнути нашим пољупцима љигавим и тешким као смола, изненадним у часу пролазности, праханђела у тренутку метаморфозе.

*Ком лик пре кушње светли
Такав се види —*

каже песник. Такав, како је то песнички сажето у претходне четири строфе: осмехнут невидом, засањан и зачаран, разапет између земље и неба, ограничености сазнања и неограничености слутње, пролазности и мисли о непролазу, о вечности, рођења и укинућа, почетка и краја.

Питања с краја песме:

*Је ли то разлог доласка
Има ли утехе*

остају отворена за свако појединачно људско биће, пред његовим смислом живота, времена, света. Песник на њих не даје директан одговор, али је ипак његово тамно искуство живота основна тежина и ове пес-

ме и овог песничког дела у целини. Та згуснута суштина живота истовремено је и образац универзалности конкретне песме и потом књиге „Гост у белом“. Перић ће на мало места у књижи напустити постигнуту висину и покушати песнички да дотакне и неке ближе релације себе као субјекта своје поезије. То силажење доле евидентно је у песми „Соба“ с краја циклуса „Светионик“:

*Моја соба моја питома
животиња
Краде моју кожу качи је о
зидове
Моје очи гледа огледалима
Са мојег стола једе мене*

*Моје кости увлачи у бели
чаршаф
Моју главу опомиње на обману
О мојим сновима говори са
подсмехом
Јер зна да не могу да је убедим
У супротно*

*Понекад
Када ми вољена дође у посету
Затапише окнима као шакама
Каже
Долази пролеће долази свежа
смрт*

Нема већ ту, у овој песми, оног претходног непрепознативања, оне тајанствене озбиљности „Госта у белом“. Има вештине, технике писања песме, али нема оног правог кретања стихова којим се обезбеђује путовање песме, њен значењски немир.

Евидентно је наглашено силажење из универзалности ка конкретном, из простора уопште и у ограниченост зидова, евидентно је то спуштање по речи, то инсистирање на значењима која ипак нису нова, која су поезијом давно заточена. Такве Перићеве песме имају звучну певност, „Гост у белом“, међутим, или „Исходиште“, на пример, поседују пре свега, као најдрагоценију своју особину, мучавост песника, то осећање страха од изговореног, ту зезбу од карактера и облика многобројних значења изговорљивог, песнички изговорљивог.

Езо песме „Исходиште“ којом се отвара књига „Гост у белом“:

*И застаде време
Да се крв обнови
Кроз зачеће цвета
У јутарњој пени*

*Без појаве сунца
У великом дану
Одсјај људске коже
Белином пре греха*

*У колевку тавну
Та рођенчад пала
Ко храмови мали
Светилишта нова*

*И грана огрозда
Дојком материнства
Капље биљна причест
Праисконска гозба*

*Зар предео чистих
Лепога пре зрења
Оком да избегнем
Можда вид је кужан*

Пред песником је отворена за час суштина самог стварања, унутрашњим видом продире се дубоко до порекла, порекло се открива у блискости трава, биља, рађања, п р а и с к о н с к а г о з б а траје у сваком тренутку материнства, човек је у исходишту свом људском из секунде у секунду дисања и живота. Перић својом поезијом непрестано и једино то и жели да каже: ж и в о т, али његово казивање живота не долази п р е к о сјаја речи, већ из њих самих, с обавезном сумњом, с питањем на крају песме као још једном провером, провером д е л а кроз мишљење оног који чита, који питања поставља даље. Управо, најбоље су те Перићеве песме, те које се као „Исходиште“ и „Гост у белом“, у свести, и песничкој и читалачкој, склапају као ч е о н и с в е т, које су „зрак властитог сунца“, „једина линија“, које су „тај пут који води“ а „из крви избија“, оне сигурне, прозрачне крви, времена, и бића.